

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

MGR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

STYCZEŃ 2021

CHINY ZATWIERDZIŁY NOWE PRAWO REGULUJĄCE DZIAŁANIA STRAŻY PRZYBRZEŻNEJ

Chiński rząd zatwierdził nowe prawo zwiększające uprawnienia chińskiej straży przybrzeżnej. Od końca stycznia formacja może używać broni wobec zagranicznych jednostek, jeżeli te, naruszają chińską suwerenność lub podważają jurysdykcję Chin. Nowa ustawa budzi wiele zastrzeżeń, ponieważ jest niezgodna z prawem międzynarodowym, na co uwagę zwróciły już państwa zaangażowane w spór na Morzu Południowochińskim, takie jak Filipiny oraz Wietnam.

I. STOSUNKI CHINY-ASEAN

8 stycznia: umowy o wolnym handlu oraz współpracy z zakresu inwestycji Hongkong-ASEAN będą w pełni obowiązywały od 12 lutego. Obie umowy zostały wypracowane w 2017 roku i od 2019 roku stopniowo wchodziły w życie. Ostatnim państwem stowarzyszenia, które będzie korzystało z nowych warunków handlu i inwestycji jest Kambodża.

12 stycznia: Brunei oficjalnie rozpoczęło swoją prezydencję w ASEAN poprzez organizację wideokonferencji dla wysokich urzędników ds. ekonomii. Spotkaniu przewodniczyła minister ds. finansów i ekonomii Hjh May-Fa'ezah Hj Ahmad Ariffin. Urzędnicy wszystkich dziesięciu państw stowarzyszenia poruszyli tematy związane z wpływem pandemii koronawirusa na krajową gospodarkę, planem uruchomienia negocjacji nad umową o wolnym handlu z Kanadą, rozwojem gospodarki cyfrowej, a także wsparciem dla utrzymania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, napędzających rozwój gospodarczy.

14 stycznia: ASEAN głównym partnerem handlowym Chin pierwszy raz w historii. Według najnowszych danych chińskiego urzędu celnego za 2020 rok, Chiny kolejny raz od 12 lat są głównym partnerem handlowym ASEAN, natomiast ASEAN pierwszy raz jest głównym partnerem Chin. Rzecznik urzędu Li Kuiwen poinformował, że wartość handlu dwustronnego wzrosła w ubiegłym roku o 7% i wyniosła 731,9 mld USD. W kategorii największych partnerów handlowych za ASEAN-em uplasowały się Unia Europejska, Stany Zjednoczone, Japonia i Korea Południowa.

II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

3 stycznia: Indonezja rozpoczęła ogólnokrajową dystrybucję chińskich szczepionek na koronawirusa. Indonezyjskie władze rozpoczęły dystrybucję szczepionki produkowanej przez firmę Sinovac Biotech do wszystkich 34 prowincji kraju. Według stanowiska ministerstwa zdrowia, dystrybucja jest realizowana jednocześnie z testowaniem skuteczności chińskiej szczepionki. Minister zdrowia Budi Gunadi Sadikin poinformował, że ogólnokrajowy program szczepień potrwa najprawdopodobniej 15 miesięcy, a w pierwszej kolejności mają zostać zaszczepieni pracownicy służby zdrowia, czyli około 1,3 mln osób.

4 stycznia: Tajlandia zamówiła 2 mln dawek chińskiej szczepionki na COVID-19. Ministerstwo zdrowia poinformowało o zamówieniu 2 mln dawek szczepionki CoronaVac, która dotrze do kraju w trzech partiach. Pierwsza dostawa 200 tys. sztuk ma być dostępna już w lutym, kolejne 800 tys. w marcu i ostatnia dostawa 1 mln szczepionek w kwietniu. Rząd Tajlandii będzie korzystał również z innych leków, między innymi rozpocznie produkcję leku brytyjsko-szwedzkiego koncernu AstraZeneca na podstawie umowy o transferze technologii, która ma być gotowa do dystrybucji w maju. Zgodnie z deklaracjami rządu 50% populacji, czyli około 33 mln ludzi ma zostać zaszczepionych do końca 2021 roku.

4 stycznia: chińska aktywność na Morzu Południowochińskim budzi niepokój Filipin. Według najnowszych doniesień pod koniec grudnia ubiegłego roku największy chiński samolot transportowy Y-20 (produkowany przez Xian Aircraft Industry Corporation) wylądował na lotnisku zbudowanym na sztucznej wyspie na rafie Fiery Cross. Zdjęcie satelitarne potwierdzające to wydarzenie zostało wykonane przez amerykańską firmę Maxar Technologies, zajmującą się technologiami kosmicznymi. Możliwość obsługi przez lotnisko tego typu samolotów budzi niepokój, ponieważ świadczy o rosnących możliwościach operacyjnych infrastruktury znajdującej się na sztucznej wyspie.

6 stycznia: malezyjska agencja ds. egzekwowania przepisów morskich (MMEA) otrzymała nową jednostkę do patrolowania wód terytorialnych. Dowódca MMEA Zin Azman Md Yunus poinformował na konferencji prasowej o otrzymaniu nowej łodzi patrolowej KM Semilang, która będzie realizowała patrole w strefie Tanjung Manis. Dzięki nowej jednostce MMEA ma teraz do swojej dyspozycji 15 statków i 15 łodzi patrolowych. Ponadto dokonano podsumowania działalności MMEA w 2020 roku, z którego wynika, że zatrzymano 97 łodzi rybackich prowadzących nielegalne połowy i zarekwirowano ryby oraz sprzęt o wartości niemal 2,5 mln USD. Oprócz tego MMEA zrealizowała 20 misji ratunkowych.

8 stycznia: birmański rząd próbuje przejąć kontrolę nad chińskim projektem infrastrukturalnym, budzącym wiele kontrowersji. Rząd podjął decyzję o przeprowadzaniu kolejnej kontroli dotyczącej projektu budowy nowego miasta Shwe Kokko o wartości 15 mld USD, realizowanego przez chińskich inwestorów zaangażowanych w nielegalną działalność hazardową w Kambodży i na Filipinach. Projekt budzi wiele kontrowersji i mocny sprzeciw społeczny z uwagi na przejmowanie nieruchomości, napływ Chińczyków i chińskiego kapitału. Rzecznik rządu U Zaw Htay poinformował, iż ministerstwo spraw wewnętrznych oraz wojsko przeprowadziło już pięć inspekcji tego przedsięwzięcia od sierpnia 2019 do października 2020, a ich wyniki były przedstawiane w kancelarii prezydenta. Biuro prezydenta udostępniło również informację, że Shwe Kokko jest zamieszkiwane przez ponad

2700 Chińczyków i 74 pozostałych obcokrajowców, po tym jak deportowano 888 Chińczyków i 2 innych obcokrajowców.

9 stycznia: Chiny zmniejszyły przepływ wody na rzece Mekong o niemal 50%. Chińskie ministerstwo zasobów wodnych przekazało informację, że w związku z pracami konserwacyjnymi w hydroelektrowni Jinghong, zmniejszono zrzut wody do 1000 m³, co przekłada się na spadek przepływu wody o 47%. Według Komisji Rzeki Mekong informacja ze strony Chin została podana do wiadomości zbyt późno, ponieważ oznaki obniżenia poziomu wody w rzece o około 2 metry wykryto już na przełomie grudnia i stycznia na odcinku w Tajlandii, oddalonym od chińskiej hydroelektrowni o 300 km. Strona chińska utrzymuje, że dzieli się informacjami dotyczącymi warunków na rzece Mekong w ramach swojej transparentnej polityki w regionie, niemniej jednak państwa regionu są zaniepokojone obniżającym się poziomem wody w rzece, co ma negatywny wpływ na środowisko naturalne jak i sektor rolniczy.

10 stycznia: Indonezja uzbraja statki swoje cywilne statki prowadzące patrole morskie w celu odstraszenia Chin i Wietnamu. Statki indonezyjskiej agencji bezpieczeństwa morskiego (Bakamla) zostały wyposażone w karabiny maszynowe, aby zwiększyć ich potencjał do odstraszenia chińskiej i wietnamskich statków naruszających wody w pobliżu wysp Natuna. Rzecznik Bakamla pułkownik Wisnu Pramandita poinformował, że w czerwcu ubiegłego roku ministerstwo obrony ministerstwo obrony upoważniło agencję do zakupu broni, a w ubiegłym miesiącu na statkach zamontowano zdalnie sterowane działka 30 mm. Uzbrojenie agencji jest odpowiedzią na liczne wezwania ze strony parlamentu oraz opinii publicznej, żeby Bakamla otrzymała odpowiednie środki umożliwiające skuteczną obronę wód wokół wysp Natuna przed bezprawnymi poławami oraz innego rodzaju naruszeniami suwerenności. Według specjalistów jest to krok w dobrą stronę, ale możliwości bojowe Bakamla jak i liczebność jednostek, którymi dysponuje agencja błędna w porównaniu do chińskiego potencjału, co może się okazać niewystarczające dla skutecznego zabezpieczenia praw do wód wokół wysp Natuna.

11 stycznia: Filipiny liczą na darowiznę szczepionek na koronawirusa z Chin z uwagi na dobre relacje dwustronne między państwami. Rzecznik prezydenta Filipin Harry Roque poinformował o złożeniu zamówienia na 25 mln dawek szczepionki produkowanej przez chińską firmę farmaceutyczną Sinovac, z czego 50 tys. dawek ma dotrzeć do kraju w lutym. Nie zdradził szczegółów zamówienia dotyczących ceny, ale wyraził nadzieję, że część zamówienia odbędzie się w formie darowizny sfinansowanej przez chiński rząd z uwagi na dobre relacje dwustronne między państwami. Oprócz umowy z Sinovac, filipińskie władze podjęły współpracę z Serum Institute z Indii oraz brytyjską AstraZeneca.

11 stycznia: Birma zgłasza sprzeciw w sprawie chińskiego muru naruszającego strefę buforową pomiędzy państwami. Rzecznik birmańskiego rządu U Zaw Htay potwierdził doniesienia, że Chiny naruszają ustalenia graniczne z 1997 roku, zgodnie z którymi państwa nie mogą budować permanentnych zabudowań w promieniu 10 metrów od granicy. Rzecznik poinformował, że ministerstwa spraw zagranicznych obu stron będą konsultowały sprawę chińskiego muru jeszcze w styczniu. Jego budowa została zapoczątkowana w październiku ubiegłego roku wzdłuż granicy ze stanami Kaczin i Shan, oficjalnie, żeby ograniczyć rozprzestrzenianie się pandemii COVID-19. U Zaw Htay dodał również, że jeżeli

mur zostanie zdefiniowany jako zabudowa tymczasowa, wtedy uzyska on zatwierdzenie ze strony Birmy.

11 stycznia: przedstawiciele Chin i Birmy podpisali protokół ustaleń w sprawie studium wykonalności linii kolejowej. Chiński ambasador w Birmie Chen Hai poinformował o podpisaniu protokołu ustaleń dotyczącego budowy linii kolejowej łączącej drugie największe miasto Mandalaj z portowym miastem Kyaukphyu, znajdującym się w stanie Arakan. Projekt ma być realizowany w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku i będzie odgrywał kluczową rolę w korytarzu gospodarczym Chin-Birma, ponieważ docelowo linia kolejowa ma połączyć Kyaukphyu z chińską prowincją Yunnan.

11 stycznia: minister spraw zagranicznych ChRL złożył oficjalną wizytę w Birmie. Wang Yi spotkał się z zarówno z szefową rządu Aung San Suu Kyi jak i prezydentem - U Win Myint. Szef chińskiej dyplomacji zadeklarował wsparcie w walce z pandemią koronawirusa poprzez przekazanie 300 tys. dawek szczepionki oraz materiałów medycznych o wartości 464 tys. USD. Z obu stron padły również deklaracje co do kontynuacji współpracy w ramach zainicjowanych projektów takich jak korytarz gospodarczy Chin-Birma, specjalna strefa ekonomiczna Kyaukphyu, nowe miasto Rangun, a także graniczna strefa współpracy ekonomicznej Chin-Birma. Na uwagę zasługuje również fakt, że w 2021 roku Birma przejęła od Filipin funkcję państwa koordynującego relacje Chin-ASEAN do 2024 roku.

12-13 stycznia: szef chińskiej dyplomacji spotkał się z ministrem ds. relacji z Chinami. Na spotkaniu Wang Yi z Luhutem Binsarem Pandjaitanem w północnej Sumatrze największy nacisk postawiono na współpracę z zakresu programu szczepień na COVID-19, projekty infrastrukturalne, rozwój cyfrowy oraz bezpieczeństwo morskie. Tuż przed spotkaniem przedstawiciele obu państw byli świadkami podpisania protokołów ustaleń z zakresu rozwijania bezpieczeństwa cybernetycznego i współpracy technologicznej oraz współpracy nad projektem "Two Countries, Twin Parks", będącym inicjatywą władz chińskiej prowincji Fujian. Chiny są największym partnerem handlowym Indonezji, jednak duży deficyt (w okresie od stycznia do listopada 2020 roku spadł do 7 mld USD w porównaniu do 15,4 mld USD w 2019 roku, niemniej jednak nadal jest wysoki) zmusza rząd w Dżakarcie do nacisku na Pekin w celu obniżenia lub zniesienia taryf celnych, zwłaszcza na takie produkty jak olej palmowy, owoce, ryby, ptasie gniazda. Wang Yi wezwał z kolei do szybkiego podpisania umowy dotyczącej kooperacji w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku oraz „Global Maritime Fulcrum”, jak i aktywnej promocji wielkich projektów infrastrukturalnych, np. linii szybkiej kolei Dżakarta-Bandung. Biorąc pod uwagę fakt, że Luhut Binsar Pandjaitan pełni również funkcję ministra koordynującego ds. morskich i inwestycji poruszono temat zacieśnienia współpracy dwustronnej w zakresie naukowych badań morskich oraz ochrony środowiska naturalnego.

14 stycznia: chiński statek badawczy został zidentyfikowany na indonezyjskich wodach. Rzecznik indonezyjskiej agencji bezpieczeństwa morskiego (Bakamla) pułkownik Wisnu Pramandita poinformował o wykryciu chińskiego statku badawczego Xiang Yang Hong 03 z wyłączonym systemem automatycznej identyfikacji w Cieśninie Sundajskiej. Ten incydent od razu został powiązany ze wcześniejszym znalezieniem przez indonezyjskich rybaków autonomicznego pojazdu podwodnego, który mógł być wyprodukowany w Chinach. Rzecznik ministerstwa spraw zagranicznych Indonezji poinformował, że nie została

udzielona zgoda na prowadzenie badań morskich na obszarze cieśniny, a co za tym idzie obecność chińskiej jednostki była niezgodna z UNCLOS.

14 stycznia: Malezja odebrała drugi statek patrolowy wyprodukowany w Chinach. Malezyjska marynarka wojenna poddała inspekcji a następnie przyjęła statek Sundang (112) klasy Keris zbudowany w stoczni Wuchang Shipbuilding Industrial Group. Jest to drugi statek z czterech zakontraktowanych w umowie podpisanej w 2017 roku przez rząd Malezji z China Shipbuilding Industry Corporation (CSIC) o łącznej wartości 290 mln USD. Sundang (112) jest jednostką o długości 68,8 metrów i jest uzbrojony w działo okrętowe CS / AN3 30 mm z Chongqing Chang'an Industrial Group Limited oraz dwa ciężkie karabiny maszynowe CS / LM6 12,7 mm od Sichuan Huaqing Machinery Company Limited. Pierwotnie dostawa statku była zaplanowana na kwiecień 2020 roku, ale pandemia przyczyniła się do wstrzymania pracy w stoczni, przez co dostawa została opóźniona.

14 stycznia: w połowie 2021 roku Chiny zamierzają wprowadzić do służby pierwszy statek patrolowy o wyporności 10 tys. ton. Lin Kui pełniący funkcję zastępcy szefa administracji bezpieczeństwa morskiego w prowincji Guangdong poinformował o planach oddania do użytku największego morskiego statku patrolowego - Haixun09, który będzie realizował misje na Morzu Południowochińskim. Jednostka o długości 165 metrów jest zdolna rozwinąć prędkość 25 węzłów i jest w stanie przewozić helikoptery, wykorzystywane do misji ratunkowych.

14 stycznia: trzecim przystankiem podróży szefa chińskiej dyplomacji po Azji Południowo-Wschodniej jest Brunei. Wang Yi spotkał się z sułtanem Hajim Hassanalem Bolkiahem w Bandar Seri Begawan. Przedstawiciele obu państw zadeklarowali kontynuację współpracy w ramach przeciwdziałania pandemii koronawirusa np. poprzez tworzenie bezpiecznych korytarzy umożliwiających podróże pomiędzy państwami czy wykorzystanie chińskich szczepionek jak i współdziałania w ramach dalekosiężnych planów rozwojowych do 2035 roku. Ponadto na rok 2021 przypada 30. rocznica nawiązania stosunków dyplomatycznych, co jest tym bardziej istotne, że Brunei rozpoczyna prezydencję w ASEAN w momencie 30. rocznicy dialogu ASEAN-Chiny. Minister spraw zagranicznych Chin wezwał również do przyspieszenia realizacji wspólnych projektów takich jak rafineria Hengyi Industries Sdn Bhd, a także korytarz gospodarczy Brunei-Guangxi. Na uwagę zasługuje również fakt, że w dobie rosnących napięć wokół Tajwanu, za sprawą amerykańskiej polityki zagranicznej na sam koniec prezydentury Donalda Trumpa, Brunei zadeklarowało pełne poparcie dla zasady jednych Chin.

16 stycznia: Wang Yi spotkał się z prezydentem Filipin. Szef chińskiej dyplomacji podczas swojej dwudniowej wizyty na Filipinach spotkał się między innymi z ministrem spraw zagranicznych Teodoro Locsinem oraz prezydentem Rodrigo Duterte. Z uwagi na dużą liczbę zakażeń COVID-19 na Filipinach (niemal pół miliona) jednym z głównych tematów rozmów były sposoby przeciwdziałania pandemii zarówno z zakresu epidemiologicznego jak i gospodarczego. Rząd w Manili zamówił 25 mln dawek chińskiej CoronaVac, przy czym Wang Yi ogłosił, że 500 tys. dawek zostanie przekazanych w formie darowizny. Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez chińskiego ambasadora na Filipinach Huang Xiliana, pierwsze chińskie szczepionki powinny trafić na Filipiny na początku lutego. Ambasador poinformował też o podpisaniu umowy na budowę linii kolejowej Subic-Clark o wartości 940 mln USD. Trasa o długości 72 km ma zostać zbudowana w przeciągu 42 miesięcy.

Przedstawiciele obu stron podpisali także umowę dotyczącą ekonomicznej i technologicznej współpracy obejmującą chiński grant na kwotę 77,4 mln USD. Według filipińskiego ministerstwa spraw zagranicznych jest to już siódmy tego rodzaju grant (łącznie ponad 502 mln USD) przyznany przez Chiny od 2016 roku, kiedy wybory prezydenckie wygrał Rodrigo Duterte.

16 stycznia: prezydent Filipin publicznie zapewnił o bezpieczeństwie chińskiej szczepionki na koronawirusa. Rodrigo Duterte w telewizyjnym wystąpieniu stanął w obronie decyzji o zakupie chińskich szczepionek na COVID-19. Stwierdził, że leki takich firm farmaceutycznych jak Sinopharm i Sinovac z powodzeniem są wykorzystywane w wielu państwach na świecie, m.in. w Indonezji, Turcji czy Brazylii, i ich stosowanie jest bezpieczne dla zdrowia. Na podstawie tego podjęto decyzję o zamówieniu 25 mln dawek szczepionki CoronaVac produkowanej przez Sinovac, która ma zostać zatwierdzona do użytku w kraju przez filipińską administrację ds. żywności i leków.

18 stycznia: premier Kambodży zaszczepi się chińską szczepionką na koronawirusa. Mimo wcześniejszych zapowiedzi premiera Hun Sena, zgodnie z którymi w Kambodży miały być stosowane tylko szczepionki zatwierdzone przez Światową Organizację Zdrowia (WHO). Na wiadomość o darowiźnie 1 mln dawek chińskiej szczepionki premier poinformował za pośrednictwem mediów społecznościowych, że zaszczepi się jako pierwszy, żeby zademonstrować zaufanie w skuteczność szczepionki jak i zachęcić obywateli do udziału w krajowym programie szczepień.

18 stycznia: Chiny rozbudowują główną bazę marynarki wojennej na Morzu Południowochińskim. Wszystko wskazuje na to, że Chiny prowadzą prace mające na celu rozbudowę bazy Yulin na wyspie Hainan. Jest to kluczowa placówka w kontekście projekcji siły przez Chiny na Morzu Południowochińskim, zwłaszcza jeżeli chodzi o spory terytorialne o archipelagi Spratly i Paracel.

20 stycznia: Chiny w roli mediatora wzięły udział w wideokonferencji pomiędzy Birmą i Bangladeszem. Minister spraw zagranicznych Bangladeszu Masud Bin Momen poinformował po spotkaniu trójstronnym, że przedstawiciele Birmy zgodzili się na rozpoczęcie procesu repatriacji w drugim kwartale 2021 roku. Oprócz tego Chiny i Birma wyraziły aprobatę na propozycję Bangladeszu, zgodnie z którą przez cały proces repatriacji będą obecni obserwatorzy w stanie Arakan. Chiny z kolei zadeklarowały pomoc w szczepieniu na COVID-19 pierwszej grupy Rohingja powracających do Birmy.

20 stycznia: doszło do przełomu w sprawie chińskiego projektu kopalni miedzi w Birmie. W regionie Sagaing chińska firma China Wanbao Engineering Company wspólnie z należącą do birmańskiego wojska Union of Myanmar Economic Holdings Company rozpoczęła budowę kopalni miedzi w 2010 roku, ale prace zostały sparaliżowane przez liczne protesty mieszkańców, które wybuchły w 2012 roku. Od tego czasu dochodziło do licznych przypadków użycia siły przez służby bezpieczeństwa wobec protestujących, na skutek czego część osób zostało rannych, a nawet były przypadki śmiertelne. Jednak przedstawiciel regionu Sagaing U Myint Kyi, poinformował, że mieszkańcy wioski znajdującej się w pobliżu placu budowy wreszcie zgodzili się na relokację, pod warunkiem, że otrzymają odpowiednie rekompensaty finansowe. Przedmiotem trwających od ponad pięciu lat negocjacji było miejsce, gdzie mieszkańcy wioski Se Te mieli być przesiedleni.

22 stycznia: najnowsze zmiany prawne umożliwiły chińskiej straży przybrzeżnej ostrzeliwanie zagranicznych statków w razie potrzeby. W Chinach przyjęto nowe prawo, gdzie pierwszy raz bezpośrednio stwierdzono, że straż przybrzeżna ma prawo zastosować wszelkie niezbędne środki w celu powstrzymania lub zapobiegnięcia zagrożeniu ze strony obcych statków. Ponadto ustawa zezwala członkom straży przybrzeżnej na burzenie konstrukcji wzniesionych przez inne państwa na rafach, będących przedmiotem chińskich roszczeń. Oprócz tego funkcjonariusze tej formacji mogą wchodzić na pokład innych statków i przeprowadzić ich inspekcję, jeżeli znajdują się na wodach, do praw których roszczą sobie Chiny. Na dodatek statki straży przybrzeżnej mogą w razie potrzeby tworzyć tymczasowe strefy ograniczonego dostępu na wybranych obszarach morskich. Rzeczniczka chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Hua Chunying stwierdziła na konferencji prasowej zaraz po zatwierdzeniu ustawy, że jej zapisy są zgodne z prawem międzynarodowym.

25 stycznia: Filipiny alarmują, że użycie siły na morzu jest niezgodne z prawem międzynarodowym. Prezydencki rzecznik Harry Roque odniósł się do zmian prawnych dotyczących działalności chińskiej straży przybrzeżnej, podkreślając, że zgodnie z prawem międzynarodowym użycie siły na morzu jest dozwolone tylko i wyłącznie w przypadku samoobrony. Rzecznik zwrócił jednocześnie uwagę, że Rodrigo Duterte podtrzymuje swoje stanowisko, że należy jak najszybciej zakończyć negocjacje nad Kodeksem Postępowania na Morzu Południowochińskim, aby uniknąć jakichkolwiek form eskalacji sporu czy użycia przemocy.

26 stycznia: singapurska marynarka wojenna uruchamia nową formację ds. bezpieczeństwa morskiego i szybkiego reagowania. Dowódca marynarki kontradmirał Aaron Beng poprowadził inaugurację nowej formacji w bazie morskiej Changi. Głównym zadaniem nowej jednostki ma być ochrona wód terytorialnych Singapuru, a także szybkie reagowanie na coraz większą liczbę zagrożeń na morzu. W skład formacji wchodzi w razie cztery statki klasy Sentinel oraz dwa holowniki.

26 stycznia: chińska straż przybrzeżna zablokowała filipińskim rybakom dostęp do łowisk na Morzu Południowochińskim. Filipiński rybak poinformował, że przy próbie dostania się do łowiska w pobliżu Wyspy Thitu, jednostka chińskiej straży przybrzeżnej o numerze 5103 uniemożliwiła mu dostęp. Dodał również, że w pobliżu zejścia znajdowało się siedem innych statków, które najprawdopodobniej należały do Chin. W obawie przed eskalacją napięć rybak opuścił obszar patrolowany przez chińską straż przybrzeżną, ale wcześniej nagrał film z całego zejścia.

27 stycznia: Chiny przeprowadziły pierwsze w tym roku ćwiczenia na Morzu Południowochińskim. Chiński urząd bezpieczeństwa morskiego poinformował o ćwiczeniach marynarki wojennej na zachód od półwyspu Leizhou na Morzu Południowochińskim, a także o tymczasowym zamknięciu tego obszaru dla innych statków ze względów bezpieczeństwa. Część obserwatorów wskazuje, że ćwiczenia mogły być odpowiedzią na niedawną aktywność amerykańskiej marynarki wojennej w regionie, jednak chińskie źródła zaprzeczają, aby istniało jakiegokolwiek powiązanie.

27 stycznia: Filipiny złożyły protest dyplomatyczny przeciwko chińskiej ustawie w sprawie straży przybrzeżnej. Minister spraw zagranicznych Teodoro Locsin Jr. za pośrednictwem mediów społecznościowych poinformował o złożeniu oficjalnego protestu dyplomatycznego w sprawie nowej ustawy chińskiego rządu zezwalającej straży

przybrzeżnej na użycie przemocy wobec zagranicznych jednostek. Filipiński minister zwrócił uwagę, że państwowe ustawodawstwo leży w gestii danego rządu, niemniej jednak zapisy tej ustawy budzą uzasadnione obawy wobec potencjalnej eskalacji napięć na Morzu Południowochińskim, będącym miejscem sporów morskich i terytorialnych pomiędzy Chinami i innymi państwami regionu.

27 stycznia: władze filipińskiej prowincji blokują modernizację lotniska Sangley przez konsorcjum z chińską firmą. Gubernator Cavite, Juanito Victor Remulla poinformował, że w wyniku braku uwzględnienia wszystkich wymaganych informacji w propozycji przetargowej złożonej przez konsorcjum chińskiej CCCC oraz filipińskiej MacroAsia Corp, podjęto decyzję o nie przyznaniu zgody na rozpoczęcie modernizacji lotniska o wartości 10 mld USD. Gubernator podkreślił, że na decyzję nie miał wpływu fakt, iż przedsiębiorstwo CCCC zostało objęte amerykańskimi sankcjami w sierpniu ubiegłego roku. Przedstawiciele firmy MacroAsia Corp tłumaczyli się, że pewne braki w dokumentacji były spowodowane utrudnieniami wynikającymi z pandemii koronawirusa, natomiast przedsiębiorstwo CCCC nie zabrało głosu w tej sprawie.

28 stycznia: chiński statek wykorzystywany do rekultywacji terenu został zauważony u wybrzeży filipińskiej prowincji. W pobliżu Bataan jednostka straży przybrzeżnej Filipin BRP Panglao (FPB-2402) zlokalizował chiński statek typu pogłębiarka, na pokładzie którego znalazło się dwóch obywateli Kambodży. Załoga nie posiadała ważnych uprawnień do przebywania na filipińskich wodach, a transponder systemu automatycznej identyfikacji był wyłączony.

29 stycznia: malezyjska marynarka wojenna przeprowadziła manewry na Morzu Południowochińskim. Wschodnie dowództwo marynarki poinformowało o pierwszych w tym roku ćwiczeniach z udziałem takich jednostek jak KD Kedah (F171), KD Keris, Kd Pari oraz KD Ganas przy wsparciu sił powietrznych za sprawą udziału helikoptera EC-725 z bazy na wyspie Labuan. Z uwagi na wciąż realne zagrożenie epidemiologiczne w manewrach wzięła udział ograniczona liczba personelu.

30 stycznia: Wietnam zabrał głos w sprawie kontrowersyjnych regulacji dotyczących chińskiej straży przybrzeżnej. Rzeczniczka ministerstwa spraw zagranicznych Le Thi Thu Hang zwróciła uwagę na konferencji prasowej, że prawo krajowe, choć nie powinno być przedmiotem ingerencji państw trzecich, to powinno być zgodne z normami prawa międzynarodowego, w tym przypadku UNCLOS. Natomiast zezwolenie na stosowanie przez chińską straż przybrzeżną „wszelkich niezbędnych środków” wobec obcych jednostek, w tym użycie siły, może stanowić realne zagrożenie dla bezpieczeństwa i stabilności w regionie, zwłaszcza na Morzu Południowochińskim, gdzie toczą się spory terytorialne i morskie, a Wietnam jest jedną ze stron, która rości sobie prawa do archipelagów Spratly i Paracele.

KOMENTARZ

Początek nowego roku w kontekście wydarzeń na arenie międzynarodowej został zdominowany przede wszystkim przez spekulacje dotyczące nowej polityki Waszyngtonu względem Azji Południowo-Wschodniej po przejęciu sterów przez Joe Bidena. Na tej podstawie można było przypuszczać, że Chiny wykorzystają ten okres do podjęcia kontrowersyjnych działań, które zostaną pominięte w gąszczu doniesień o zaprzysiężeniu nowego prezydenta Stanów Zjednoczonych. Jakie wydarzenie zatem wzbudziło najwięcej kontrowersji? Jak to wpłynie na sytuację w regionie? Okazuje się, że Pekin zatwierdził nową ustawę regulującą sposób działania chińskiej straży przybrzeżnej, co może doprowadzić do eskalacji napięć na Morzu Południowochińskim.

Zgodnie z nowym prawem regulującym działanie chińskiej straży przybrzeżnej zatwierdzonym pod koniec stycznia, formacja może „podjąć wszelkie niezbędne środki, w tym użycie broni, kiedy suwerenność państwa lub jego prawa, a także jurysdykcja będą nielegalnie naruszane przez zagraniczne organizacje lub jednostki na morzu”. Straż przybrzeżna uzyskała uprawnienia do burzenia konstrukcji zbudowanych przez obce państwa na wyspach, mieliznach lub rafach, będących przedmiotem chińskich roszczeń. Ponadto funkcjonariusze mogą wchodzić na pokład i przejmować obce statki, które w sposób nielegalny przebywają na chińskich wodach.

Pierwszym państwem z Azji Południowo-Wschodniej, które zareagowało na zamiany prawne w Chinach były Filipiny, które są stroną w sporze na Morzu Południowochińskim. Minister spraw zagranicznych Teodoro Locsin Jr. za pośrednictwem mediów społecznościowych poinformował o złożeniu oficjalnego protestu dyplomatycznego w sprawie nowej ustawy. Zarówno szef dyplomacji jak i rzecznik prezydenta Duterte zwrócili uwagę, że choć wewnętrzne prawodawstwo nie powinno być przedmiotem debaty międzynarodowej, to jednak powinno być zgodne z normami prawa międzynarodowego.

Warto zatem zwrócić uwagę, że jedną z najważniejszych zasad zapisanych w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS) z 1982 roku, Karcie Narodów Zjednoczonych i ogólnie obowiązującą w prawie międzynarodowym jest niestosowanie siły i pokojowe wykorzystanie oceanów. Użycie broni na morzu jest dozwolone tylko i wyłącznie w przypadku samoobrony. Zezwolenie na użycie przemocy może się przyczynić do zaprzepaszczenia wszystkich dotychczasowych ustaleń w sprawie postępowania na Morzu Południowochińskim, a także może zaprzepaścić dotychczasowe postępy w negocjowanym przez Chiny i ASEAN Kodeksie Postępowania, który powinien zostać opracowany do końca bieżącego roku.

Na sam koniec stycznia swoje zaniepokojenie wyraził też Wietnam, kiedy rzeczniczka ministerstwa spraw zagranicznych Le Thi Thu Hang powołując się na podobne argumenty, podniesione przez Filipiny, ostrzegła przed komplikacjami wynikającymi z eskalacji potencjalnych incydentów na Morzu Południowochińskim, do których dochodzi coraz częściej.

Dalsze symptomy chińskiej asertywności, będą pogłębiać brak zaufania wobec Pekinu, a co za tym idzie szanse na wypracowanie Kodeksu Postępowania będą maleć.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

1 stycznia: Filipiny wprowadzą zakaz wjazdu do kraju dla mieszkańców Stanów Zjednoczonych. Rzecznik prezydenta Harry Roque poinformował o wprowadzenia zakazu w dniach 1-31 stycznia na wjazd do kraju wszystkich obcokrajowców podróżujących ze Stanów Zjednoczonych w odpowiedzi na doniesienia o wykryciu nowego szczepu koronawirusa na Florydzie. Zakaz wjazdu nie obejmuje obywateli Filipin, którzy muszą się jednak poddać 14-dniowej kwarantannie, jeżeli podróżują z USA. Do tej pory nie wykryto na Filipinach nowego szczepu COVID-19, który jest groźniejszy od pierwotnej formy.

6 stycznia: ze strony Stanów Zjednoczonych płynie krytyka wobec Wietnamu, gdzie skazano prodemokratycznych aktywistów. Trzech aktywistów należących do zdelegalizowanego niezależnego stowarzyszenia dziennikarzy Wietnamu (IJAV) zostało skazanych na karę więzienia za tworzenie i rozpowszechnianie informacji przeciwko wietnamskiemu rządowi. Pham Chi Dung otrzymał karę 15 lat pozbawienia wolności, natomiast Nguyen Tuong Thuy i Le Huu Minh Tuan 11 lat. Rzecznik Departamentu Stanu odniósł się do sprawy, wyrażając wielkie rozczarowanie tak surowymi wyrokami dla obywateli korzystających ze swoich praw. Według Amnesty International obecnie w Wietnamie przebywa ponad 170 więźniów sumienia.

7 stycznia: Malezja zaprzecza współpracy z USA na rzecz szpiegowania chińskich baz wojskowych. Minister ds. transportu Malezji Datuk Seri Dr Wee Ka Siong wyjaśnił, że kod transpondera używany przez amerykański samolot, który miał się podszywać pod malezyjski samolot podczas szpiegowania chińskich baz wojskowych we wrześniu ubiegłego roku, nie został zarejestrowany w Malezji. Miał to być samolot rozpoznawczy RC-135W Rivet Joint, który wystartował z bazy lotniczej Kadena na Okinawie.

7 stycznia: Wietnam jest zdeterminowany, żeby obniżyć amerykański deficyt handlowy w relacjach dwustronnych. Premier Nguyen Xuan Phuc jest w kontakcie z prezydentem Donaldem Trumpem, aby koordynować działania mające na celu zmniejszenie deficytu handlowego oraz ukrócenie wszelkich działań, które mogą być uznane za manipulację kursem waluty. Z kolei ministrowie handlu obu stron omawiali szczegóły współpracy, która zakłada uniknięcie nakładania dodatkowych ceł na wietnamskie towary importowane przez Stany Zjednoczone.

12 stycznia: Stany Zjednoczone odtajnają dokument poświęcony strategii wobec regionu Indo-Pacyfiku. Dokument, który miał być dostępny do wglądu opinii publicznej dopiero w 2043 roku, został ujawniony na początku stycznia 2021 roku. Na dziesięciu stronach znalazły się informacje dotyczące głównych celów strategicznych Waszyngtonu wobec poszczególnych części regionu Indo-Pacyfiku, który obejmuje swoim zasięgiem również Azję Południowo-Wschodnią. Do głównych celów wymienionych w dokumencie należy zaliczyć

promocję i wzmocnienie centralnej roli ASEAN w regionie, między innymi za pośrednictwem Japonii jako głównego amerykańskiego sojusznika w Azji. Oprócz tego zwrócono uwagę na powstrzymanie rozwoju terroryzmu w regionie, wsparcie procesu demokratyzacji w Birmie, a także zacieśnianie relacji gospodarczych poprzez umowy handlowe i nowe inwestycje, jako element przeciwwagi dla chińskich wpływów ekonomicznych. Warto zwrócić uwagę, że spośród państw ASEAN, z którymi Stany Zjednoczone powinny wzmocnić relacje wymieniono Singapur, Wietnam, Indonezję, a pominięto Filipiny i Tajlandię, czyli dwóch głównych sojuszników Waszyngtonu, którzy odegrali kluczową rolę podczas wojny w Wietnamie.

14 stycznia: Stany Zjednoczone nakładają kolejne sankcje na Chiny. Tym razem Waszyngton obejmie wszystkich obywateli Chin oraz członków chińskiej marynarki wojennej, którzy byli lub są zaangażowani w proces rekultywacji terenu przy tworzeniu sztucznych wysp na Morzu Południowochińskim. Dodatkowo na tzw. *czarną listę* wpisano chińskie przedsiębiorstwo China National Offshore Oil Corporation (CNOOC), którego działalność służyła chińskiemu rządowi do narzucenia na inne państwa tzw. *linii dziewięciu kresek* ograniczając tym samym ich suwerenność i prawa zgodnie z UNCLOS. Jednym z takich działań było rozmieszczenie platformy wiertniczej HD-981 w pobliżu archipelagu Paracele w 2014 roku, co miało na celu zastraszenie Wietnamu.

16 stycznia: Stany Zjednoczone nie nałożą ceł karnych na Wietnam z powodu manipulacji walutą. Biuro przedstawiciela handlowego USA (USTR) oświadczyło, że czynności w ramach dochodzenia na podstawie sekcji 301 odnośnie podejrzenia manipulacji kursem wietnamskiej waluty będą kontynuowane, dlatego niewykluczone, że temat ceł karnych pojawi się w przyszłości, ale to już będzie za prezydentury Joe Bidena.

23 stycznia: amerykańska grupa uderzeniowa przeprowadziła rutynową operację na Morzu Południowochińskim. Grupa uderzeniowa z lotniskowcem Theodore Roosevelt na czele przeprowadził misję mającą na celu promocję swobody żeglugi, w ramach której zrealizowano szereg ćwiczeń z zakresu bezpieczeństwa morskiego, obejmujących lepszą koordynację działań lotnictwa i marynarki wojennej. Działania były koordynowane przez dowódcę grupy uderzeniowej wiceadmirała Douga Verissimo, w skład której wchodziły takie jednostki jak USS Theodore Roosevelt (CVN 71) oraz grupa lotnicza Carrier Air Wing (CVW) 11, krążownik rakietowy typu Ticonderoga USS Bunker Hill, a także niszczyciele rakietowe klasy Arleigh Burke USS Russell (DDG 59) i USS John Finn (DDG 113).

27 stycznia: amerykański sekretarz stanu odbył pierwszą rozmowę telefoniczną z szefem filipińskiej dyplomacji. Antony J. Blinken w rozmowie z Teodoro Locsin, Jr. zapewnił o kluczowym znaczeniu traktatu o wzajemnej obronie dla bezpieczeństwa obu państw jak i podkreślił, że zostanie uruchomiony w razie jakiegokolwiek ataku na filipińskie siły zbrojne, statki cywilne czy samoloty na Pacyfiku, i co najważniejsze na Morzu Południowochińskim. Sekretarz Blinken obiecał również wsparcie dla regionu Azji Południowo-Wschodniej w obliczu rosnącej presji ze strony Chin.

KOMENTARZ

Interakcje Stanów Zjednoczonych z Chinami w Azji Południowo-Wschodniej na początku roku należy podzielić na dwa etapy ze względu na zaprzysiężenie nowego prezydenta. Koniec prezydentury Donalda Trumpa był wyraźnie antychiński, co prawdopodobnie miało być jednym z elementów utrudniających przejście władzy przez Joe Bidena. W styczniu doszło jednak do dwóch znaczących i raczej niespodziewanych wydarzeń, które rzuciły nieco światła na przyszłość amerykańskiej polityki wobec Azji Południowo-Wschodniej.

Pierwszym z nich było opublikowanie dokumentu dotyczącego strategii wobec regionu Indo-Pacyfiku z 2018 roku, który powinien być odtajniony dopiero w 2043 roku. Mimo zaledwie 10 stron objętości dokumentu, z których nieco ponad jedna strona poświęcona została Azji Południowo-Wschodniej i wyspom na Pacyfiku, dostarczył on jednak kilka interesujących informacji. Na szczególną uwagę zasługuje zapis, iż spośród państw ASEAN, z którymi Stany Zjednoczone powinny wzmocnić relacje wymieniono Singapur, Wietnam, Indonezję, a pominięto Filipiny i Tajlandię, czyli dwóch głównych sojuszników Waszyngtonu, którzy odegrali kluczową rolę podczas wojny w Wietnamie. Na tej podstawie można zakładać, że administracja Donalda Trumpa krytycznie oceniła oba państwa, które na przestrzeni ostatnich kilku lat coraz chętniej współpracowały z Chinami. W przypadku Tajlandii można upatrywać przyczyn takiego kierunku w wciąż silnych wpływach wojska, które nie stroniło od zakupu chińskiego sprzętu. Na chwilę obecną to wciąż Stany Zjednoczone są głównym partnerem w zakresie bezpieczeństwa, ale jednocześnie relacje militarne z Pekinem są nieustannie pielęgnowane od czasu zamachu stanu z 2014 roku. Z kolei zwrot Filipin w stronę Chin jest niemal całkowitą zasługą prezydenta Rodrigo Duterte, który jest najlepszym przykładem antyamerykańskich sentymentów, które na początku lat 90-tych XX wieku doprowadziły do zamknięcia amerykańskich baz wojskowych. Należy do tego dodać kontrowersyjną politykę samego prezydenta, jak jego sztandarowy projekt zwalczania przestępczości narkotykowej w kraju, który przyczynił się do śmierci kilku tysięcy osób.

Filipiny mają ogromne znaczenie strategiczne dla Stanów Zjednoczonych, co może zostać wykorzystane do ograniczenia chińskich wpływów w regionie. Tym bardziej, że większość analityków prognozuje, że stosunki na linii Manila-Waszyngton unormują się jak tylko skończy się kadencja obecnego prezydenta w przyszłym roku. Administracja Joe Bidena musi się jednak wykazać przez ten okres, a co najważniejsze musi zapobiec wycofaniu się Filipin z umowy regulującej warunki przebywania amerykańskich żołnierzy na Filipinach (VFA). Zdaje się, że pierwsze kroki w tym kierunku zostały już poczynione, ponieważ drugim istotnym wydarzeniem była rozmowa telefoniczna nowego sekretarza stanu USA Antony'ego J. Blinkena z szefem filipińskiej dyplomacji Teodoro Locsin'em Jr. Blinken nie tylko zapewnił o kluczowym znaczeniu traktatu o wzajemnej obronie dla bezpieczeństwa obu państw, ale również podkreślił, że zostanie uruchomiony w razie jakiegokolwiek ataku na filipińskie siły zbrojne, statki cywilne czy samoloty na Pacyfiku, i co najważniejsze na Morzu Południowochińskim. Jest to długo wyczekiwana deklaracja, która nie padła za

czasów prezydentury Baracka Obamy, którego obwinia się za brak zdecydowanego poparcia Filipin w incydencie z Chinami wokół mierzyny Scarborough (Scarborough Shoal), w wyniku czego znalazła się pod chińską kontrolą.

Trudno prognozować dalsze posunięcia amerykańskiej administracji, ale wzięwszy pod uwagę legitymizację użycia broni przez chińską straż przybrzeżną wobec zagranicznych statków, wydaje się rozsądnym kontynuowanie inicjatywy poprzedniej administracji mającej na celu zwiększenie zaangażowania amerykańskiej straży przybrzeżnej w regionie Indo-Pacyfiku, w tym na Morzu Południowochińskim. O takich planach możemy przeczytać w oświadczeniu doradcy ds. bezpieczeństwa narodowego Roberta C. O'Brien'a z października ubiegłego roku. Choć misje swobody żeglugi odgrywają bardzo ważną rolę i są raczej pozytywnie odbierane przez państwa regionu, to jednak są realizowane w głównym stopniu przez marynarkę wojenną, która ma określone ograniczenia, skrzętnie wykorzystywane przez Chiny poprzez zwiększanie nakładów na takie formacje jak straż przybrzeżna i milicja morska.

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

